Journal of Educational Sciences *(JES)*

Original Article

Spring & Summer, 2026, 33(1), 141-154.
DOI: 10.22055/edus.2025.50216.3787

ISSN (E): 2588-672x
https://education.scu.ac.ir/

Educational Needs Assessment of the Formal General Education in the Islamic Republic of Iran Based on A Systematic Review

Somayyeh Ram[1]

1. Assistant professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran.

Article Info

Received: 24 Jul 2025
Revised: 24 Aug 2025
Accepted: 23 Sep 2025
Published: 20 Apr 2026

Corresponding Author:
Somayyeh Ram

Email:
ram_somayyeh@cfu.ac.ir

Keywords:
Educational needs assessment, instructional needs assessment, formal public education, curriculum planning

Abstract

Learner needs constitute the foundation of curriculum planning because curriculum decisions should be guided by a comprehensive understanding of the knowledge, competencies, and developmental requirements of learners. However, rapid technological, social, cultural, and economic changes have transformed students' educational needs, while curriculum development in many educational systems has not adequately responded to these emerging demands. The present study aimed to identify and synthesize the educational needs of students in light of contemporary societal transformations and generational changes to provide an evidence-based framework for curriculum development in Iran. A qualitative systematic review was conducted following the PRISMA guidelines. The initial corpus consisted of 317 studies addressing educational needs assessment, developmental challenges of children, adolescents, and youth, as well as emerging trends in science, technology, economy, and culture published between 2011 and 2022. After applying predefined inclusion and exclusion criteria, 131 studies were selected for final analysis. Data were analyzed using qualitative content analysis and inductive coding procedures. The findings identified a comprehensive framework comprising seven educational domains, seventeen dimensions, and fifty-two categories of learner needs. These domains included religious–moral identity, scientific and technological identity, economic and vocational identity, socio-political identity, biological and physical identity, aesthetic and artistic identity, and fundamental competencies. Together, these domains provide a multidimensional representation of the knowledge, skills, values, and competencies required by students to meet the demands of contemporary society. The findings suggest that curriculum development should move beyond traditional subject-centered approaches toward comprehensive learner-centered frameworks that integrate identity development, twenty-first-century competencies, digital literacy, social participation, and lifelong learning. The proposed framework offers curriculum developers, educational policymakers, and teacher educators a systematic basis for redesigning general education curricula that are responsive to the evolving educational needs of present and future generations.

How to Cite: Ram, S. (2026). Educational Needs Assessment of the Formal General Education in the Islamic Republic of Iran Based on A Systematic Review, *Journal of Educational Sciences (JES)*, *33*(1), 1-26. https://doi.org/10.22055/edus.2025.50216.3787 [Persian]

Authors retain the copyright and full publishing rights. Published by Shahid Chamran University of Ahvaz. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC)

علوم تربیتی

مقاله پژوهشی

JES JOURNAL OF EDUCATIONAL SCIENCES SHAHID CHAMRAN UNIVERSITY OF AHVAZ

بهار و تابستان ۱۴۰۵، دوره چهارم، سال ۳۳، شماره ۱، ص‌ص: ۱۴۱-۱۵۴. شاپا آنلاین: ۲۵۸۸-۶۷۲X

DOI: 10.22055/edus.2025.50216.3787 https://education.scu.ac.ir/

نیازسنجی آموزشی و تربیتی دوره آموزش رسمی عمومی در جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر یک مرور نظام‌مند

سمیه رام[۱]

۱. استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۰۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۶/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۷/۰۱

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۱/۳۱

نویسنده مسئول:

سمیه رام

ایمیل:

ram_somayyeh@cfu.ac.ir

واژه‌های کلیدی:

نیازسنجی آموزشی، نیازسنجی تربیتی، آموزش رسمی عمومی، برنامه‌ریزی درسی

چکیده

هدف پژوهش حاضر، نیازسنجی آموزشی و تربیتی دوره آموزش رسمی عمومی در جمهوری اسلامی ایران است. رویکرد پژوهش، کیفی و روش آن مرور سیستماتیک است. جامعه پژوهش ۳۱۷ پژوهش با موضوعات نیازسنجی آموزشی تربیتی، آسیب‌شناسی کودکان، نوجوانان و جوانان و تغییر روندهای علم، تکنولوژی، اقتصاد و فرهنگ، در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۱ است، که از پایگاه‌های معتبر علمی و ۲۹ سازمان مربوطه دریافت گردید. نمونه‌گیری با استفاده از معیارهای ورود و خروج بیانیه پریزما انجام و نهایتاً ۱۳۱ پژوهش جهت بررسی انتخاب شد. داده‌ها با استفاده از تحلیل محتوای کیفی و کدگذاری، تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد که نیازهای آموزشی و تربیتی متربیان شامل ۷ محور، ۱۷ بعد و ۵۲ مقوله است. محورها در قالب نیازهای هویتی شامل هویت عبادی-اعتقادی- اخلاقی (مشتمل بر؛ بینش و آگاهی دینی، نگرش و ایمان دینی، کنش و رفتار دینی)، هویت علمی- فناورانه (مشتمل بر؛ آموزش علوم و ریاضی، آموزش زبان و ادبیات فارسی، سواد دیجیتال)، هویت اقتصادی- حرفه‌ای (مشتمل بر؛ آموزش مهارتهای شغلی متناسب با نیاز بازار کار)، هویت سیاسی- اجتماعی (مشتمل بر؛ هویت خانوادگی، هویت اجتماعی، هویت سیاسی، هویت ملی، هویت فرهنگی و سبک زندگی)، هویت زیستی- بدنی (مشتمل بر؛ سواد سلامت، سواد محیط زیست)، هویت زیبایی‌شناختی- هنری (مشتمل بر؛ ارزش‌گذاری فرهنگی و سواد رسانه‌ای) و شایستگی‌های پایه‌ی فراساحتی (مشتمل بر؛ مهارت تصمیم‌گیری و خویشتن‌بانی) می‌باشد. در پایان نتیجه‌گیری می‌شود که ضروری است نیازهای آموزشی تربیتی هفت‌گانه و ابعاد آنها به طور جدی در طراحی برنامه‌های درسی دوره آموزش رسمی عمومی ایران مورد توجه قرار بگیرند.

استناد به این مقاله: رام، س. (۱۴۰۵). نیازسنجی آموزشی و تربیتی دوره آموزش رسمی عمومی در جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر یک مرور نظام‌مند ، علوم تربیتی، (۱)۳۳، ص‌ص: ۱۴۱-۱۵۴. https://doi.org/10.22055/edus.2025.50216.3787

Authors retain the copyright and full publishing rights. Published by Shahid Chamran University of Ahvaz. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC)

مقدمه

در برنامه‌ریزی درسی، متربی یکی از مؤلفه‌های تعیین‌کننده است و این که برای چه کسی در حال برنامه‌ریزی هستیم باید پاسخی جامع و دقیق داشته باشد. پاسخ به این سؤال مهم، موکول به نیازسنجی است. در برنامه‌های درسی ایران مانند بسیاری از کشورها تا مدت‌ها دیسیپلین‌های علمی، نقشی بی‌بدیل در تعیین نیازهای متربیان ایفا کرده‌اند؛ این رویکرد میراث عصر انقلاب صنعتی است که مهم‌ترین دغدغه آن تربیت نیروی کار متخصص و با هدف توسعه اقتصادی بوده است (Verger et al., 2020 ؛Coombs, 1970 ؛Robinson & Aronica, 2016). در کنار این رویکرد، در سال‌های اخیر همزمان با تأکید بر اصلاحات آموزشی در تمام دنیا (Lipman et al., 1977; Robinson & Aronica, 2016; Weber et al., 2025) و تحول بنیادین در نظام آموزشی ایران، نیازهای تربیتی یادگیرندگان، متناسب با فلسفه تربیتی و تعریف منتخب از تربیت، در قالب اهداف ساحت‌های تربیتی، اهداف حوزه‌های یادگیری و نهایتاً اهداف دوره‌های تحصیلی مجدداً برجسته گردید (Supreme Council of the Cultural Revolution, 2011).

اما به نظر می‌رسد علاوه بر این منظر مهم، ضروری است، نیاز، در معنایی انضمامی‌تر نیز مورد توجه قرار گرفته و با طی فرآیند نیازسنجی، لیستی از نیازهای وابسته به موقعیت و شرایط حال حاضر متربیان، در طراحی و تدوین برنامه‌های درسی مورد توجه قرار بگیرد.

Stufflebeam et al. (2012) چهار تعریف از نیاز ارایه می‌کنند: نیاز به معنی شکاف بین وضع موجود و استانداردها و شاخص‌های وضع مطلوب در مقاصد و اهداف تربیتی. نیاز به معنای تغییر مورد انتظار و مطالبه اکثریت گروه‌های مرجع نیاز به معنای چیزی که پژوهش‌های موجود، فقدان یا نقص در آن را به عنوان آسیب تشخیص داده و وجودش را برای متربیان مفید می‌دانند و نهایتاً نیاز به معنای جهت‌گیری‌های آینده‌نگرانه که پیگیری و بررسی آن‌ها علاوه بر این که تصویری از وضع حال حاضر را فراهم می‌سازد، نویدبخش بهبود آینده نیز هست.

همان‌طور که ملاحظه می‌گردد هرچند در هرگونه نیازسنجی، مقاصد و آرمان‌های تربیتی نقشی تعیین کننده دارند اما بین نیاز و آرمان‌های تربیتی برآمده از فلسفه تربیتی مختار، این‌همانی برقرار نیست؛ همچنین نیاز همواره معطوف به موقعیت بوده و عناصر موقعیت اعم از زمان و مکان در آن ملحوظ است و نیز نیاز از چیزی حکایت می‌کند که در برنامه فعلی مفقود است.

به این ترتیب شناسایی نیازهای خاص و منحصر به فرد مخاطبان هدف، از منظرها و منابع مختلف ضروری است تا برنامه‌ای ارائه شود که برای شرکت‌کنندگان، معنی‌دار و مرتبط باشد (Umamah et al., 2020; Akintayo et al., 2024). نیازسنجی نقطه شروع طراحی و تدوین برنامه‌های درسی و مبنایی برای برنامه‌ریزی آگاهانه‌ی مداخلات آموزشی تربیتی است (Stefaniak, 2020; Stefaniak et al., 2022; Köse, 2017). بدیهی است موفقیت هر برنامه درسی به‌طور قابل‌توجهی تحت تأثیر میزان طراحی و اجرای برنامه درسی بر اساس یافته‌های حاصل از نیازسنجی است (Khasinah & Elviana, 2022) و عدم توجه به نیازسنجی، منجر به برنامه‌های درسی می‌شود که با نیازهای یادگیرندگان همسو نبوده و نهایتاً نیز پیامدهای آموزشی و تربیتی لازم را محقق نمی‌کنند.

نیازسنجی منظم، امکان ارزیابی و بهبود مداوم برنامه‌های آموزشی و درسی را نیز فراهم می‌کند و تضمین می‌کند که آنها با نیازها و زمینه‌های در حال تحول، همسو باقی می‌مانند (Simon et al., 2024). هچنین نیازسنجی با شناسایی حوزه‌های اولویت‌دار، به تخصیص کارآمد منابع نیز کمک می‌کند و تضمین می‌کند که تلاش‌ها و منابع محدود بر حیاتی‌ترین حوزه‌ها

متمرکز شده‌اند (Köse, 2017) و نیز زمینه‌های توسعه حرفه‌ای معلمان که برای بهبود نتایج آموزشی بسیار مهم است، شناسایی می‌گردد (Stefaniak et al., 2020).

بر اساس مبانی پیش‌گفته، نیازسنجی حاضر به دنبال نیاز به معنای نیازهای تربیتی برآمده از فلسفه تربیتی مختار در جمهوری اسلامی نیست و این کار قبلاً در اسناد بالادستی چون سند تحول بنیادین و برنامه درسی ملّی صورت گرفته است؛ اما در عوض، نیاز به معنای آسیب‌ها، کمبودها و نواقصی که متربیان نظام تربیتی از جهت فاصله با مقاصد و آرمان‌های تربیتی در حوزه‌های مختلف برنامه‌های درسی فعلی، با آن درگیرند، مورد توجه است. همچنین نیاز به معنای بی‌توجهی برنامه‌های فعلی به تغییر روندهای ناظر به آینده و آنچه که به سبب نادیده گرفته شدن آن، یادگیرنده با آسیب‌هایی مواجه شده است، به جد مورد توجه است.

در نیازسنجی باید رویکرد سیستمی را نیز در نظر داشت و محیط آموزشی وسیع‌تر، از جمله عوامل اجتماعی که بر رفتار و عملکرد دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارند را نیز در نظر گرفت (Köse, 2017)؛ همچنین مشارکت ذینفعان مختلف، از جمله معلمان، دانش‌آموزان، والدین و اعضای جامعه، برای یک ارزیابی کامل، بسیار مهم است. این رویکرد به جمع‌آوری دیدگاه‌های متنوع کمک می‌کند و تضمین می‌کند که نیازهای شناسایی شده نماینده کل جامعه باشند (Rajbanshi et al., 2021; Henrikson & Bishop, 2024) لذا برای جمع‌آوری داده‌ها در نیازسنجی می‌توان از روش‌های مختلفی مانند مرور نظام‌مند، معیارسنجی، مرور اسناد و مستندات، پیمایش‌ها و نظرسنجی‌ها، مصاحبه‌ها و گروه‌های کانونی استفاده کرد (Raffing et al., 2023; Umamah et al., 2020; Khasinah & Elviana, 2022). اما یافته‌های Choi and Park (2024) از مرور پژوهش‌های منتشر شده حوزه نیازسنجی از سال ۱۹۹۷ تا ۲۰۲۳ نشان می‌دهد مطالعات متعدد در حوزه نیازسنجی آموزشی عمدتاً، یادگیرندگان را هدف قرار داده و ذینفعان دیگر را کمتر درگیر کرده‌اند؛ بسیاری از مطالعات از ورودی منابع مختلف یا روش‌های تکمیلی نیازسنجی استفاده نکرده‌اند، حال آن که مطالعات نیازسنجی با رویکرد آینده‌نگر باید افراد متنوعی را درگیر کنند و شاخص‌هایی مانند یافته‌های پژوهش‌های مرتبط را ادغام کنند تا داده‌های قابل اعتمادتری برای فرآیند نیازسنجی به‌دست آورند.

در بررسی پژوهش‌های صورت گرفته با موضوع نیازسنجی آموزشی- تربیتی دوره آموزش رسمی- عمومی در ایران نیز، پژوهش نیازسنجی جامع و همه‌جانبه‌ای برای دوره تربیت رسمی عمومی در جمهوری اسلامی ایران یافت نشد؛ بدین منظور، از یک سو، پژوهش‌های انجام شده در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش و نیز شورایعالی آموزش و پرورش مورد بررسی قرار گرفت: در پژوهش‌های انجام شده در شورایعالی آموزش و پرورش، پژوهش مرتبطی یافت نشد. در پژوهش‌های انجام شده در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش نیز، اندک پژوهش‌های مرتبط، نیازسنجی آموزشی را در موضوعاتی محدود مثل زبان فارسی، زبان انگلیسی یا مهارت‌های زندگی و در دوره تحصیلی یا شهری خاص پوشش داده بودند. برخی پژوهش‌ها نیز به ارزشیابی برنامه‌های درسی طراحی شده، بر اساس اهداف برنامه درسی ملّی اختصاص داشت. از سوی دیگر رساله‌های دکتری و پایان نامه‌های کارشناسی‌ارشد و مقالات مرتبط از طریق پایگاه‌های علمی معتبر ایرانداک، نورمگز، پورتال جامع علوم انسانی و پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، مورد بررسی قرار گرفت، که پژوهش جامعی یافت نشد و پژوهش‌های دانشگاهی نیز عمدتاً یا بر تبیین روش و الگوهای نیازسنجی متمرکز بودند یا مانند پژوهش‌های فوق الذکر جامع الاطراف

نبودند[1]. نکته بسیار حایز اهمیت دیگر این که، در هر دو گروه، به جز عدم جامعیت، به‌روز نبودن و قدیمی بودن پژوهش‌های صورت گرفته که عمدتاً قبل از دهه نود بودند مانع ارجاع در پژوهشی است که هدف آن احصاء نیازهای اینجایی و اکنونی متربیان است.

بر این اساس، در پژوهش حاضر و با توجه به عدم وجود پیشینه‌ای از نیازسنجی آموزشی- تربیتی جامع و همه‌جانبه برای دوره تربیت رسمی عمومی در جمهوری اسلامی ایران، به رغم اهمیت بی‌بدیل آن، پژوهشگر، باهم‌نگری و مرور نظام‌مند پژوهش‌های مرتبط صورت گرفته را هدف پژوهش خود قرار داد و مسأله اصلی پژوهش حاضر این است که نیازهای آموزشی تربیتی متربیان در دوره آموزش رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران کدامند؟

روش

رویکرد پژوهش حاضر، کیفی است و روش آن مرور سیستماتیک است. مرور سیستماتیک، با فرآیندهای استاندارد خود از جمله جستجوی سیستماتیک، انتخاب و ارزیابی انتقادی مطالعات مرتبط، از مرورهای سنتی متمایز می‌شود و با ادغام یافته‌های منابع متعدد، درک دقیق و جامع‌تری از موضوع تحقیق ارائه می‌دهد (Ghamrawi et al., 2025; Turk, 2021; Nundy et al., 2021).

برای جستجوی منابع مرتبط با هدف پژوهش حاضر، تمامی پژوهش‌های کمی و کیفی، در قالب مقاله، پایان‌نامه، سیاست‌پژوهی، پیمایش و طرح پژوهشی در دسترس، در پایگاه‌های علمی معتبر ایرانداک، نورمگز، پورتال جامع علوم انسانی و پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، و نیز دریافتی از ۲۹ وزارتخانه، سازمان و مؤسسات زیرمجموعه آنها[2] با کلیدواژه‌هایی چون نیازسنجی آموزشی، نیازسنجی تربیتی، آسیب‌های اجتماعی، تربیتی، فرهنگی ودینی کودکان و نوجوانان ایرانی، اقتضایات عصری و تحولات آینده‌نگرانه مغفول در برنامه‌های درسی، تا آبان‌ماه سال ۱۴۰۱مورد توجه قرار گرفت که در مجموع تعداد ۳۱۷ پژوهش شناسایی و جمع‌آوری گردید و جامعه پژوهش حاضر را شکل داد.

از آنجا که در مرور سیستماتیک استفاده از چارچوب‌هایی مانند پریزما[3] برای افزایش دقت روش‌شناختی و قابلیت اطمینان یافته‌ها بسیار مهم است (Soni, 2025; Posso et al., 2025; Ghamrawi et al., 2025)، نمونه‌گیری با استفاده از معیارهای ورود و خروج مورد تأکید در پریزما انجام شد و معیارهای ورود به مطالعه عبارت بودند از: پژوهش حاوی یافته‌هایی درباره وضع موجود متربیان در اهداف ساحت‌های تربیتی مختلف باشد، پژوهش حاوی یافته‌هایی درباره آسیب‌های متربیان و عدم توانمندی برای مواجهه با اقتضایات عصری باشد، پژوهش حاوی یافته‌هایی درباره روندهای در حال تغییر اجتماعی، فرهنگی،

۱- فهرست کلیه پژوهش‌های بررسی شده، موجود و قابل ارایه است.

۲- طی نامه رسمی از سوی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی دریافت گردید؛ وزارت آموزش و پرورش (معاونت آموزش متوسطه، معاونت آموزش ابتدایی، معاونت پرورشی و فرهنگی، معاونت سلامت و تربیت بدنی، مرکز سنجش آموزش و پایش کیفیت آموزشی)، سازمان بهزیستی، معاونت جوانان وزارت ورزش و جوانان، معاونت فرهنگی اجتماعی وزرات تعاون کار و رفاه اجتماعی، معاونت مطالعات اجتماعی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، مرکز آمار ایران، معاونت اجتماعی و پیشگیری از جرم قوه قضائیه، مرکز تحقیقات صداو سیما، شورای فرهنگ عمومی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، معاونت فرهنگی اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، مؤسسه مطالعات فرهنگی اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، معاونت هماهنگی و برنامه‌ریزی مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری، مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه، سازمان تبلیغات اسلامی، پژوهشگاه فضای مجازی، ستاد شورای راهبری نقشه جامع علمی کشور، سازمان امور اجتماعی وزارت کشور، سازمان تحقیقات آموزش و ترویج کشاورزی، وزرات بهداشت و معاونت‌های مختلف آن، مؤسسه جوانان آستان قدس رضوی، پژوهشگاه فرهنگ و ارتباطات و مؤسسه انقلاب اسلامی

3- Performed Reporting Items for Systematic reviews and Meta-analyses (PRISMA) Statement

اقتصادی، علم و فناوری و ... در آینده باشد. همچنین پژوهش دارای متن کامل به زبان فارسی یا انگلیسی و در بازه زمانی سال ۱۳۹۰ تا آبان ۱۴۰۱ انجام شده باشد.

به همین ترتیب معیار خروج از مطالعه، غیرمرتبط بودن با هدف پژوهش یا قرار داشتن در خارج از بازه زمانی مدنظر و نیز در دسترس نبودن متن کامل بود.

پژوهش‌های شناسایی شده، بر اساس معیارهای ورود و خروج فوق الذکر مورد پالایش قرار گرفت و نهایتاً ۱۳۶ پژوهش واجد شرایط بودند. ارزیابی کیفیت مطالعات گنجانده شده، یک گام حیاتی دیگر بود که این کار با بررسی کیفیت و دقت روش‌شناسی شامل روش پژوهش، نحوه جمع‌آوری داده‌ها، نحوه تحلیل داده‌ها و نحوه گزارش‌دهی نتایج مطالعه، صورت گرفت و در نهایت ۱۳۱ پژوهش وارد این مرور نظام‌مند شدند.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل محتوای کیفی انجام شد و سه مرحله کدگذاری (باز، محوری و انتخابی) صورت گرفت. از آنجا که پژوهش حاضر به دنبال استخراج نیازهای آموزشی تربیتی متربیان به معنای شکاف بین وضع موجود و وضع مطلوب در مقاصد و اهداف تربیتی بود، لذا در کدگذاری و طبقه‌بندی مقولات استخراج شده، چارچوب مبانی نظری سند تحول بنیادین به عنوان چارچوب تحلیل، مورد توجه قرار گرفت؛ در سند تحول بنیادین هدف نهایی تربیت، تکوین هویت سالم متربیان در شش ساحت تربیتی است؛ بر این اساس، متناسب با این ساحت‌ها، نیازهای آموزشی و تربیتی، در قالب نیازهای هویتی احصا و طبقه‌بندی شد. در گام اول و در کدگذاری باز، با مطالعه متن کلیه منابع، مفاهیم اولیه استخراج گردید. سپس در مراحل کدگذاری محوری و انتخابی، مقوله‌ها بر اساس مفاهیم مشترک، دسته‌بندی شدند.

برای اعتباربخشی به یافته‌های پژوهش، از بازبینی یافته‌های پژوهش استفاده شد و فرایند رفت و برگشت مکرر میان پژوهشگر و چهار صاحب‌نظر حوزه برنامه‌ریزی درسی و در بررسی نهایی، دو صاحب‌نظر صورت گرفت. نهایتاً اعتباربخشی یافته‌ها با استفاده از گروه‌های متمرکز مشتمل بر صاحب‌نظرانی از حوزه‌های برنامه‌ریزی درسی، فلسفه تعلیم و تربیت، جامعه‌شناسی، سلامت و بهداشت، روان‌شناسی، ارتباطات و رسانه و الهیات صورت گرفت و اصلاحات نهایی اعمال گردید.

یافته‌ها

بر اساس مراحل پیش‌گفته و در پاسخ به سؤال پژوهش حاضر، یافته‌ها، نیازهای آموزشی و تربیتی متربیان دوره آموزش رسمی عمومی در جمهوری اسلامی ایران را شامل ۷ محور، ۱۷ بعد و ۵۲ مقوله می‌داند.

از آنجا که پژوهش حاضر به دنبال استخراج نیازهای آموزشی تربیتی متربیان به معنای شکاف بین وضع موجود و وضع مطلوب در مقاصد و اهداف تربیتی بود، لذا در کدگذاری و طبقه‌بندی مقولات استخراج شده، چارچوب مبانی نظری سند تحول بنیادین مورد توجه قرار گرفت؛ در سند تحول بنیادین، هدف نهایی تربیت، تکوین هویت سالم متربیان در شش ساحت تربیتی است؛ بر این اساس، متناسب با این ساحت‌ها، نیازهای آموزشی و تربیتی، در قالب نیازهای هویتی در شش محور اصلی شامل هویت عبادی–اعتقادی– اخلاقی، هویت علمی– فناورانه، هویت اقتصادی– حرفه‌ای، هویت سیاسی– اجتماعی، هویت زیستی– بدنی، هویت زیبایی‌شناختی– هنری احصا و طبقه‌بندی شد که در جدول ۱ قابل مشاهده است:

از سویی در مبانی نظری سند، در تکوین هویت سالم، بر کسب شایستگی‌های پایه، تأکید می‌گردد که در این راستا، محور آخر از نیازها تحت همین عنوان نام‌گذاری گردید که در جدول ۲ قابل ملاحظه می‌باشد:

جدول ۱. نیازهای آموزشی تربیتی متربیان در ساحتهای تربیتی

Table 1. educational needs of students in educational domains

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای باز
هویت عبادی- اعتقادی- اخلاقی	بینش و آگاهی دینی	- وجود شبهات مختلف دینی، - عدم شناخت از دین به عنوان برنامه زندگی انسان، - ناآگاهی از احکام شرعی
	نگرش و ایمان دینی	- نداشتن اعتقادات مشخص دینی، - تردید در اعتقادات دینی، - اعتقاد به کفایت علم برای زندگی، - جذب شدن به ادیان دیگر چون مسیحیت
	کنش و رفتار دینی	- عدم تقید عملی به فروع دین، - عدم رجوع به مرجع تقلید، - عدم تقید به رعایت عفاف و حجاب، - مشکل در کنترل شهوات
هویت علمی- فناورانه	آموزش علوم و ریاضی	- نمرات پایین در آزمون ریاضی تیمز و عدم رشد معنادار روند تغییرات طی سالها، - نمرات پایین در آزمون علوم تیمز و عدم رشد معنادار روند تغییرات طی سالها
	آموزش زبان و ادبیات فارسی	- نمرات پایین در آزمون پرلز و عدم رشد معنادار روند تغییرات طی سالها، - ضعف زبان‌آموزی در مناطق دوزبانه، - فاصله گرفتن کودکان و نوجوانان از شعر و ادبیات فارسی
	سواد دیجیتال	- ضرورت تسلط به انواع فناوری دیجیتال و کاربرد آنها، - ضرورت آشنایی با ابعاد فرهنگی و اخلاق فناوری دیجیتال
هویت اقتصادی- حرفه‌ای	آموزش مهارتهای شغلی متناسب با نیاز بازار کار	- عدم امید به آینده موفق شغلی، - ناهماهنگی و عدم تطابق آموزشهای موجود با تغییرات بازار کار، - ناتوانی در تشخیص شغل مناسب
هویت سیاسی- اجتماعی	هویت خانوادگی	- ضعف در هویت و رفتارهای جنسی، - ضعف در هویت و نقشهای جنسیتی، - ضعف در والدگری
	هویت اجتماعی	- ضرورت ارتقا سواد قانونی وحقوقی، - ضرورت قانون‌مداری، - ضرورت مشارکت اجتماعی و ارتباط موثر
	هویت سیاسی	- ضعف در شناخت جغرافیای سیاسی، - ضعف در شناخت نظام حکمرانی، - ضعف در اعتماد به حاکمیت، - ضعف در شناخت فرهنگ و تفکر مقاومت
	هویت ملی	- غرب‌گرایی در مقابل خودباوری، - قومیت‌گرایی در مقابل انسجام ملی
	هویت فرهنگی و سبک زندگی	- مصرف‌گرایی، - تجمل‌گرایی، - گسست نسلی، - فراگیر شدن صنعت و فرهنگ سرگرمی و لذت‌جویی، - فراگیر شدن خرده‌فرهنگهای نامتعارف
هویت زیستی- بدنی	سواد سلامت	- افزایش رفتارهای پرخطر، - اعتیاد دیجیتال و پیامدهای جسمی و روانی آن، - فقر ارتباط با طبیعت، - برنامه غذایی نامناسب
	سواد محیط زیست	- معضلات زیست‌محیطی فزاینده، - مدیریت ناصحیح مصرف
هویت زیبایی‌شناختی- هنری	ارزش‌گذاری فرهنگی و سواد رسانه‌ای	- آسیب ارزش‌های انسانی و اخلاقی در رسانه‌ها

جدول ۲. نیازهای آموزشی تربیتی متربیان در شایستگی‌های پایه

Table 2. educational needs of students in basic competencies

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای باز
شایستگی‌های پایه و فراساحتی هویت‌ساز	مهارت تصمیم‌گیری	- عدم مدیریت زمان و توان برنامه‌ریزی - عدم توانمندی در تفکر و اندیشه‌ورزی - عدم توان هدف‌گذاری و آرمان‌گرایی
	خویشتن‌بانی	- عدم مدیریت تمایلات و هیجانها - کمبود عزت نفس و حرمت خود - کم‌صبری و تاب‌آوری - عدم خویشتن‌داری

بحث و نتیجه‌گیری

سیستم‌های آموزش عمومی باید برای برآورده کردن نیازهای واقعی زندگی همه یادگیرندگان، نه فقط افراد نخبه، تحول یابند (Falk, 2019). بحران هویت در میان دانش‌آموزان قرن بیست و یکم، موضوعی چندوجهی است که تحت تأثیر عوامل مختلف آموزشی، اجتماعی، اقتصادی و فناوری قرار دارد (Braghero, 2019). ساخت هویت در دوران نوجوانی یک وظیفه اصلی رشدی است که مدارس نقش مهمی در تقویت این فرآیند دارند (Haag et al., 2022) اما نوجوانان با چالش‌هایی در خودسازی روبرو هستند که منجر به بحران‌های هویتی و هویت‌های از هم پاشیده می‌شود (Wysocka, 2009)؛ یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد از میان عوامل مختلف تأثیرگذار، پیشرفت‌های سریع در زمینه‌های فناوری دیجیتال و درهم تنیده شدن آن با همه ابعاد زندگی دانش‌آموزان از یک سو و فقدان مهارت‌های زندگی از سوی دیگر، بر همه ابعاد هویتی دانش‌آموزان از جمله هویت دینی، ملی، اجتماعی، خانوادگی و نیز مهارت‌های شغلی و پایه تحصیلی آنان اثر گذاشته و نیازهای آموزشی و تربیتی متنوعی را رقم زده است؛ Braghero (2019) معتقد است رشد سریع فناوری دیجیتال منجر به "جهش انسان‌شناختی" در میان نوجوانان بومی دیجیتال و قطع ارتباط بین آنها و دنیای بزرگسالان گردیده است. یافته‌های پژوهش Azadmanesh and Khademi (2024) نشان می‌دهد، کودک «نت‌وند» عصر حاضر، با دو ویژگی مهم زیست واقعی در دنیای مجازی و پذیرش کدهای رفتاری جدید، نیازمند به‌رسمیت شناختن دنیای مجازی در تعلیم و تربیت است.

در آموزش قرن بیست و یکم، فناوری نه تنها به عنوان یک ابزار کمکی، بلکه به عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از برنامه درسی باید دانش‌آموزان را به مهارت‌های لازم برای موفقیت در عصر دیجیتال مجهز کند. سواد دیجیتال، که به عنوان توانایی استفاده کارآمد از فناوری دیجیتال تعریف می‌شود، نه تنها مهارت‌های فنی را بهبود می‌بخشد، بلکه باید از یادگیری انتقادی و خلاقانه، اخلاق و ایمنی آنلاین و استفاده مسئولانه از اینترنت در بین دانش‌آموزان نیز پشتیبانی کند (Fajri et al, 2024; Tomczyk & Eger, 2020; Singh et al., 2025).

در خصوص مسئله هویت ملّی باید گفت هویت ملّی به عنوان بارزترین نوع هویت جمعی به شمار می‌رود (Alavi Moghaddam & Afrasiabi, 2021) و تمام تفاوت‌ها را به احساس تعلق و اتحاد بین آحاد یک سرزمین و انسجام اجتماعی در میان شهروندان تبدیل می‌کند؛ آموزش و پرورش از دوران مدرن همواره نقشی مهم در شکل دادن و تقویت این جنبه از هویت ایفا کرده است (Moser et al., 2024) اما Sarshar et al. (2023)، با مروری بر تبارِ نظام آموزش رسمی ایران، نشان می‌دهند ضعف جامعه در نظام آموزش رسمی ایران قبل از انقلاب اسلامی، مانع ظهور هویت جمعی یکپارچه بوده است. از سویی با این که Alavi Moghaddam and Afrasiabi (2021) نشان می‌دهند، در کتاب‌های تازه تألیف بعد از انقلاب، در مقایسه با کتاب‌های قدیم، ابعاد مختلف هویت ملی از جمله ابعاد ملی، فرهنگی، مذهبی، جغرافیایی، سیاسی، اقوام و خرده‌فرهنگ‌ها و نیز نمادهای ملی بسیاردقیق‌تر و بیشتر مورد توجه مؤلفان قرار گرفته است اما Sarshar et al. (2023) معتقدند که پس از انقلاب همچنان احساس دیگری بودن و بیگانگی میان اقوام و گروه‌های فرهنگی مختلف به بروز مشکلات و تنش‌ها دامن می‌زند ولازم است الگویی دنبال شود که با احترام به تمامی فرهنگ‌ها و کمک به توسعه و ترویج آن‌ها در نظام آموزشی، به وحدت در حین کثرت بینجامد. Khanjarkhani (2023) راهکار ورود فرهنگ دگرپذیری را، بازتعریف و گسترش معنای «خودی»، با الهام از مفاهیمی چون ذوق و حس مشترک می‌داند. همچنین با این که babaie and casi (2023) معتقدند در کتب درسی ابتدایی بعد از تأسیس جمهوری اسلامی، مؤلفه مذهبی دارای بیشترین فراوانی بوده است و دور شدن

از دیگری «غرب»، «اسلام‌محوری» ، «جهان اسلام» و «جهان اسلام وطنی» به عنوان عناصر هویت‌بخشی به ایرانیان مورد توجه قرار گرفته است، با این حال همسو با یافته‌های پژوهش حاضر، Mirzapour et al. (2021) نشان می‌دهند نیازهای هویت دینی و هویت سیاسی از جهات مختلف همچنان برجسته هستند. از دید آنان هویت ملی دارای دو بعد سیاسی – جغرافیایی و دینی است. در بعد هویت سیاسی جغرافیایی، دو مؤلفه «سرزمین» و «نظام حاکم» و در بعد هویت دینی، دو مؤلفه «باورها» و «رفتار» حایز اهمیت هستند. از دید این پژوهش، در بعد اول، نشانگرهایی چون شناخت و احترام و احساس تعلق به میراث سرزمینی مشترک، موقعیت جغرافیایی کشور، پذیرش نظام حاکم اسلامی و آمادگی دفاع از تمامیت ارضی کشور تحت لوای حاکمیت مشترک، نیازمند توجه ویژه است. در بُعد دوم نیز شاخص‌هایی چون التزام قولی و عملی به اصول و فروع دین و رعایت اخلاق اسلامی، پایبندی به ارزش‌های اسلامی باید بیش از پیش مورد توجه برنامه‌ریزان قرار گیرد.

Najafi et al. (2021) نیز هویت دینی را فرهنگ عینیت یافته اسلامی در وجود انسان می‌دانند که با شکل گیری بینش، گرایش و کنش متناسب محقق می‌گردد، اما همسو با یافته های پژوهش حاضر که حاکی از نیازهای بینشی، گرایشی و کنشی متربیان در موضوع هویت دینی است، یافته‌های پژوهش Abbastabar and Aghajani (2021) نشان می‌دهد که به رغم آن که جوانان این دوران همچنان دارای تشابه با جوانان دهه نخست انقلاب اسلامی می‌باشند اما هویت اسلامی انقلابی برخی جوانان دهه چهارم نسبت به جوانان دهه اول، کم‌رنگ‌تر گشته است.

در باب هویت خانوادگی باید گفت، هویت و نقش‌های جنسیتی از پیچیده‌ترین و مهم‌ترین جنبه‌های هویت هستند؛ معنای زنانگی و مردانگی تحت تأثیر زمینه‌های اجتماعی–تاریخی، آموزشی و عوامل بیولوژیکی جنسی شکل می‌گیرد (Mera & Salazar, 2022; Zhao & Smith, 2025; Pozdnyakova, 2019). یکی از تجلیات معاصر پدیده بحران هویت نوجوانان، افزایش روزافزون نوجوانان با هویت‌های جنسیتی نامنطبق است و این پدیده از طریق طرد و ارزیابی مجدد آگاهانه نقش‌ها و هنجارهای جنسیتی مرسوم بروز می‌یابد (Lopez & Wortman, 2023). با این حال و با تغییر روندهای امر جنسی در دنیا، با این که زمینه‌سازی برای تشدید بحران هویت جنسی و سرگردان‌سازی نوجوانان برای رفتار مطابق با ماهیت جنسی خود و پذیرش یا عدم پذیرش جنسیتی که از نظر فرهنگی با اندام تناسلی آنها مرتبط است فراهم است (Mera & Salazar, 2022) اما روابط خانوادگی در شکل‌گیری هویت جنسیتی اهمیتی ویژه دارند (Thacker Darrow et al., 2025)؛ پژوهش‌هایی نشان می‌دهد که اکثر نوجوانان پیرامون هویت و نقش‌های جنسیتی، تحت تحت تأثیر نوع ایفای نقش والدین در خانواده و نظام ارزش‌های خانوادگی‌شان هستند و از دید آنها جنس و جنسیت مترادف می‌باشد (Mera & Salazar, 2022; Zhao & Smith, 2025). در مورد نوجوانانی که با عدم پذیرش این موضوع، در جرگه هویت‌های جنسیتی نوظهور[1] قرار می‌گیرند نیز، طرد یا پذیرش از سوی والدین نقشی تعیین کننده دارد (Taylor & Neppl, 2023) لذا سلامت یا بحران‌های خانواده و کژکارکردی آن نیز بر رشد هویت جنسیتی و خانوادگی دانش‌آموزان مؤثر است؛ همچنین تبعیض بین دو جنسیت به عنوان یک موضوع قابل تأمل همچنان مطرح است (Mera & Salazar, 2022; Zhao & Smith, 2025) و نقش مدرسه و معلمان آن در شکل‌دهی و پرورش باورهای مبتنی بر عدالت جنسیتی به ویژه برای دانش‌آموزان دختر، مهم است (Zhao & Smith, 2025). بسیاری از محققان نیز به مشکلات موجود در فرآیند نقش‌پذیری جنسیتی فرزندان خانواده‌های تک‌والد اشاره می‌کنند و ضرورت سازماندهی فرآیند تعامل خانواده تک‌والد و مدرسه برای شکل‌گیری هویت جنسیتی مثبت متربیان را ضروری می‌دانند (Pozdnyakova, 2019). همچنین مطالعه‌ای در چین و با نگرانی از نحوه تحقق هویت خانوادگی کودک در خانواده‌های

1- lesbian, gay, bisexual, transgender, and queer or questioning (LGBTQ)

تک‌فرزند و فاقد خواهر یا برادر نشان داد نقش زمینه‌های خواهر و برادری در شکل‌گیری هنجارهای جنسیتی تأثیرگذار است (Yu et al., 2022).

در خصوص شایستگی‌های پایه، مطالبه آموزش تفکر انتقادی، حل مسئله، همکاری و ارتباط مؤثر، پشتکار، خلاقیت، اخلاق و خودمدیریتی که برای موفقیت‌های بعدی مهم هستند روزافزون گردیده (Weber et al., 2025; Djamalovna, 2024; Oroszi, 2020). همسو با یافته‌های پژوهش حاضر، Dehbashei (2025) نیز، کاهش رفتار تنش‌زا و تقویت رفتار سالم، خودشناسی، توان برنامه‌ریزی، مدیریت زمان و هدف‌گزینی را از الزامات برنامه درسی آینده‌نگرانه مدارس می‌دانند.

در خصوص نیازهای مهارت‌های پایه تحصیلی نیز باید گفت، با وجود اصلاحات مداوم، مدارس دولتی همچنان در افزایش مهارت‌های پایه تحصیلی خواندن، نوشتن و تحلیلی دانش‌آموزان، مشکل دارند (Weems, 2017)؛ از جمله در حوزه آموزش زبان و ادبیات فارسی، یافته‌های آخرین مطالعه‌ی بین‌المللی پیشرفت سواد خواندن نشان می‌دهد ایران از بین ۵۷ کشور شرکت‌کننده، رتبه ۵۳ را به دست آورده است (Kabiri, 2023). در مطالعه‌ی بین‌المللی روندهای آموزش ریاضیات و علوم نیز از مجموع ۵۸ کشور شرکت کننده، میانگین عملکرد ریاضی پایه چهارم ایران برابر با ۴۲۰ است که در مقایسه با نقطه وسط مقیاس و نتایج سایر کشورهای شرکت‌کننده، پایین ارزیابی می‌شود. در موضوع علوم نیز عملکرد ایران با نمره ۴۱۹ در مقایسه با کشورهای دیگر همچنان پایین مشاهده می‌شود (Kabiri, 2024) و مجموعه‌ی تلاش‌ها نتوانسته است عملکرد رو به رشدی را در کیفیت آموزش خواندن و ریاضی و علوم در ایران نشان دهد.

و نهایتاً در خصوص نیاز به آموزش مهارت‌محور باید گفت فشارهای فزاینده بازارکار به سرعت در حال تحول، بر بسیاری از دانش‌آموزان امروزی تأثیر می‌گذارد و اغلب باعث ترک تحصیل آنها می‌شود زیرا با وجود تغییرات مداوم در جهان، شیوه‌های آموزشی ثابت مانده‌اند و اکثر مدارس دولتی برای برآوردن نیازهای متغیر دانش‌آموزان سازگار نیستند (Driscoll, 2006). همسو با یافته‌های پژوهش حاضر، Ramezani and Hajianvari (2024)، مشغول شدن دانش‌آموزان به کسب و کارهای نوپدید، فارغ از سن قانونی کار و فارغ‌التحصیلی از مدرسه را تأیید می‌کنند و این ضرورت بیش از پیش توجه به آموزشهای مهارت محور را روشن می‌سازد.

تحلیل نهایی یافته‌ها نشان دهنده این مهم است که شناسایی جامع نیازهای آموزشی تربیتی حال حاضر متربیان، بسیار حایز اهمیت است زیرا اولویت‌های آموزشی و تربیتی را روشن و زمینه را برای بهبود برنامه‌های درسی و متناسب‌سازی آن‌ها با اقتضائات عصری و نسلی متربیان و کارآمدی برنامه‌های درسی فراهم می‌سازد.

با توجه به این‌که نیازسنجی آموزشی و تربیتی در پژوهش‌های اخیر داخل کشور کمتر مورد توجه قرار گرفته است، بنابراین از محدودیت‌های پژوهش حاضر کاهش دسترسی به منابع به‌روز بود. دشواری دریافت پژوهش‌های مرتبط از سازمان‌ها نیز از دیگر محدودیت‌ها است که پژوهش حاضر را با چالش‌هایی روبرو ساخت.

با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود:

- در طراحی برنامه‌های درسی، نیازسنجی به عنوان گامی بنیادین مورد توجه قرار بگیرد.
- ایجاد مرکز نیازسنجی آموزشی و تربیتی در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، مورد بررسی و امکان‌سنجی واقع گردد.
- پژوهش‌های نیازسنجی مستقلی در هر یک از محورهای هفت‌گانه هویتی و در قالب پیمایش‌های ملی صورت پذیرد.
- یافته‌های پژوهش حاضر با قید اولویت در بازنگری برنامه‌ها و مواد و منابع درسی مورد توجه قرار گیرد.

مشارکت نویسنده: مفهوم‌پردازی، طراحی و روش‌شناسی پژوهش، گردآوری داده‌ها، تحلیل داده‌ها، نگارش نسخه اولیه و بازنگری و ویرایش نهایی مقاله توسط سمیه رام انجام شده است.

قدردانی: نویسنده از سازمان‌ها و صاحب‌نظرانی که در انجام این پژوهش حمایت و همکاری ارزشمندی داشته‌اند، صمیمانه قدردانی می‌کند.

تعارض منافع: نویسنده اظهار می‌دارد که هیچ‌گونه تعارض منافع مالی، شخصی یا سازمانی که بتواند بر انجام پژوهش، نتایج یا تفسیر یافته‌های آن تأثیرگذار باشد، وجود ندارد.

تأمین مالی:این پژوهش با حمایت سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی انجام شده است.

بیانیه دسترس‌پذیری داده‌ها:داده‌ها و مستندات پشتیبان مورد استفاده در این مرور نظام‌مند، از جمله فهرست پژوهش‌های بررسی‌شده، بنا به درخواست منطقی از نویسنده مسئول قابل دریافت است.

بیانیه استفاده از هوش مصنوعی:در مرحله نهایی آماده‌سازی این مقاله، از ابزارهای مبتنی بر هوش مصنوعی صرفاً برای کمک به تطبیق و اتصال ارجاعات درون‌متنی با منابع متناظر در فهرست منابع استفاده شده است.

تأییدیه اخلاقی:با توجه به اینکه پژوهش حاضر یک مرور نظام‌مند مبتنی بر مطالعات منتشرشده و منابع و اسناد موجود است و هیچ‌گونه مشارکت مستقیم آزمودنی انسانی، گردآوری اطلاعات هویتی یا مداخله آزمایشی در آن صورت نگرفته است، اخذ تأییدیه کمیته اخلاق برای این پژوهش ضرورت نداشته است.

References

Abbastabar, R., & Aghajani, Y. (2021). A study of the political and cultural identity of the youth of the first and fourth decades of the Islamic Revolution of Iran. *Sociology of Social Institutions*, *8*(17), 27-46. https://doi.org/10.22080/ssi.2021.20547.1845 [Persian]

Akintayo, O. T., Eden, C. A., & Onyebuchi, N. C. (2024). Working on needs assessment of youths and subsequently developing curriculum for leadership development initiatives. *World Journal of Advanced Research and Reviews*. https://doi.org/10.30574/wjarr.2024.22.1.1240

Alavi Moghaddam, S. B., & Afrasiabi, M. (2021). National Identity Representation in the Newly Developed and Old High School English Language Textbooks. *Journal of Curriculum Studies*, *16*(60), 147-174. https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17354986.1400.16.60.6.7 [Persian]

Azadmanesh, S., & Khademi, H. (2024). Netizenship and Networked Child: An Educational Reflection on the Concept of Childhood in Generation Z and Alpha. *Journal of Educational Sciences*, *31*(2), 159-184. https://doi.org/10.22055/edus.2024.46847.3595 [Persian]

babaie, M., & Casi, F. (2023). The Reflection of National Identity in Persian Book for Elementary School 5th Grade (From Qajar Era to the End of the 14th Century). *Journal of Curriculum Studies*, *17*(67), 237-266. 20.1001.1.17354986.1401.17.67.10.2 [Persian]

Braghero, M. (2019). Adolescents in the 21st century: Back to dialogue from marked lives vs dreamed lives. In *Adolescent health and wellbeing: Current strategies and future trends* (pp. 167–202). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-25816-0_9

Carter, M., Webster, A., Stephenson, J., & Morris, T. M. (2023). Methodology. In *Springer Briefs in Education* (Vol. Part F2201, 17–22). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-99-9138-9_2

Choi, H. J., & Park, J. H. (2024). Research trends in learning needs assessment: A review of publications in selected journals from 1997 to 2023. *Sustainability (Switzerland)*, *16*(1), Article 382. https://doi.org/10.3390/su16010382

Coombs, P. H., & UNESCO International Institute for Educational Planning (IIEP). (1970). *What is educational planning?* (Fundamentals of educational planning, Vol. 1). UNESCO IIEP

Dehbashei, A., Pourshafei, H. and Ayati, M. (2025). The Effects of Future Perspectives on Students' Curriculam: A Synthesis Based on Roberts' Model. *Journal of Educational Sciences*, *32*(1), 1-24. https://doi.org/10.22055/edus.2023.44286.3477

Djamalovna, D. M. (2024). Methods and tools for assessing student competencies. *Current Research Journal of Philological Sciences*, *5*(10), 19-24. https://doi.org/10.37547/philological-crjps-05-10-04

Driscoll, D. P. (2006). Twenty-first century learning in states: The case of the Massachusetts educational system. *New Directions for Youth Development, 110*, 127–131. https://doi.org/10.1002/yd.172

Fajri, S. R., Fajri, N., Sarnita, F., Fitriani, H., Bago, A. S., Nitiasih, P. K., Riastini, P. N., & Sudatha, I. G. W. (2024). *Digital Literacy Dan Cyber Socialization* in *The Context Of 21st Century Education: A Systematic Review*. https://doi.org/10.36733/ijassd.v6i2.9078

Falk, J. H. (2019). *Inventing a public education system for the 21st century*. In *Schools and informal learning in a knowledge-based world* (46–61). Routledge. https://doi.org/10.4324/9780429022616-4

Ghamrawi, N., Shal, T., Ghamrawi, N. A. R., Abu-Tineh, A., Alshaboul, Y., & Alazaizeh, M. A. (2025). A step-by-step approach to systematic reviews in educational research. *European Journal of Educational Research, 14*(2), 549–566. https://doi.org/10.12973/eu-jer.14.2.549

Haag, P., Fantoni, T., & Dubal, S. (2022). Fostering engagement, reflexivity, and 21st-century skills in middle school: A pilot collaborative action research on identity formation with adolescent co-researchers. *Journal of Intelligence, 10*(3), Article 64. https://doi.org/10.3390/jintelligence10030064

Henrikson, R., & Bishop, D. (2024). Conducting a community-level needs assessment through dynamic engagement with stakeholders. *Evaluation Review, 48*(5), 848–864. https://doi.org/10.1177/0193841X231211637

Kabiri, M. (2023). *Summary report of the PIRLS 2021 study findings*. National Center for TIMSS & PIRLS Studies. Website: www.timssandpirls.ir [Persian]

Kabiri, M. (2024). *Summary report of the TIMSS 2023 study findings*. National Center for TIMSS & PIRLS Studies. Website: www.timssandpirls.ir [Persian]

Khan, K. S., Bueno Cavanillas, A., & Zamora, J. (2022). Systematic reviews in five steps: III. Assessing the quality of the literature. *Seminars in Emergency Medicine, 39*(3), Article 100660. https://doi.org/10.1016/j.semerg.2022.05.001

khanjarkhani, M. (2023). Analytical Investigation of the Phenomenon of Self-Righteous Culture, and the Challenges Facing the Education of the Culture of Diversity: From Ideological Totalitarianism to Reflective Interactions. *Journal of Educational Sciences*, *30*(1), 211-234. https://doi.org/10.22055/edus.2023.42996.3434 [Persian]

Khasinah, S., & Elviana, E. (2022). Need Analysis dalam Pengembangan Kurikulum. *Jurnal MUDARRISUNA: Media Kajian Pendidikan Agama Islam*. https://doi.org/10.22373/jm.v12i4.17208

Köse, A. (2017). Conducting needs assessments to identify necessary school-based counseling services. In *International Handbook for Policy Research on School-Based Counseling* (87–104). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-58179-8_7

Lipman, M., Sharp, A. M., & Oscanyan, F. S. (1977). Philosophy in the classroom. United States: Published for the Institute for the Advancement of Philosophy for Children, Montclair State College.

Lopez, D. L., & Wortman, A. (2023). Gender as the new language of teen rebellion. *Psychodynamic Psychiatry, 51*(4), 434–452. https://doi.org/10.1521/pdps.2023.51.4.434

Mera, R. B., & Salazar, K. O. (2022). Social representations of gender identity and roles in adolescents in a secondary school in Mexico [Representaciones sociales de la identidad y los roles de género en adolescentes de una escuela secundaria de México]. *Interdisciplinaria, 39*(2), 151–166. https://doi.org/10.16888/interd.2022.39.2.10

Mirzapour, S., Zamani Moghadam, A., & Jafari, P. (2021). The Study of Education System Functions in Institutionalization of National Identity of Students (in the Politico-Geographical and Religious Aspects). *National Studies Journal*, *22*(86), 27-47. https://doi.org/10.22034/rjnsq.2021.132236 [Persian]

Moser, G., Francisco, T. H. A., Pinheiro, R. B. M., & Nunes, N. A. (2024). Education in the construction of national identity: a historical and theoretical analysis. *Concilium*, *24*(13), 427–439. https://doi.org/10.53660/clm-3697-24n32

Najafi, H., Maleki, H., Sobhaninejad, M., & Mesbah, A. (2021). A Religious Identity Curriculum Model for High School First Grade. *Journal of Curriculum Studies*, *16*(61), 59-92. 20.1001.1.17354986.1400.16.61.3.6 [Persian]

Nundy, S., Kakar, A., & Bhutta, Z. A. (2021). Systematic, scoping and narrative reviews. In S. Nundy, A. Kakar, & Z. A. Bhutta (Eds.), *How to practice academic medicine and publish from developing countries? A practical guide* (277–281). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-16-5248-6_29

Oroszi, T. L. (2020). Competency-Based Education. *Creative Education*, *11*(11), 2467–2476. https://doi.org/10.4236/CE.2020.1111181

Posso, R. J., Barba, L. C., Tenorio, R. A., Caicedo-Quiroz, R., Maqueira-Caraballo, G., & Barzola-Monteses, J. (2025). PRISMA guidelines: Methodological adaptation for systematic reviews in education. *Data and Metadata, 41*, Article 698. https://doi.org/10.56294/DM2025698

Pozdnyakova, T. N. (2019). Teenagers' gender identity formation technology in the interaction of a single-parent family and school *Research Result: Theoretical and Applied Linguistics, 5*(4), 57–67. https://doi.org/10.18413/2313-8971-2019-5-4-0-5

Raffing, R., Larsen, S., Konge, L., & Tønnesen, H. (2023). From targeted needs assessment to course ready for implementation—A model for curriculum development and the course results. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 20*(3), 2529. https://doi.org/10.3390/ijerph20032529

Rajbanshi, R., Dhungana, P., & Luitel, B. C. (2021). Identification of needs of community schools of Kavre, Nepal for educational improvement. *The Qualitative Report*, *26*(11), 3551–3562. https://doi.org/10.46743/2160-3715/2021.4975

Ramezani, A., & Hajianvari, L. (2024). Identifying Factors Influencing Students' Tendency towards New Businesses and the Capital Market. *Journal of Educational Sciences*, *31*(2), 185-218. https://doi.org/10.22055/edus.2024.46921.3602 [Persian]

Robinson, K., & Aronica, L. (2016). Creative Schools: The Grassroots Revolution That's Transforming Education. United Kingdom: Penguin Publishing Group.

Sarshar, H., Kashi, M. J., & Entezari, A. (2023). Weakness of Society and Absence of Ethnicity in the Formal Education System of Iran before the Islamic Revolution. *Journal of Curriculum Studies*, *18*(69), 69-90. 20.1001.1.17354986.1402.18.69.2.5 [Persian]

Schmid, C. H., White, I. R., & Stijnen, T. (2020). Introduction to systematic review and meta-analysis. In *Handbook of meta-analysis* (1–17). CRC Press. https://doi.org/10.1201/9781315119403-1

Simon, T., Cox, E., & Baines, A. (2024). Assessment, data collection, and results reporting in school counseling. In *School counselors as practitioners: Building on theory, standards, and experience for optimal performance* (2nd ed., 346-365). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781003400417-24

Singh, B., Wongmahesak, K., & Kumar, S. (2025). Global digital education fostering digital citizens: A blueprint for the future and worldwide initiative enhancing e-governance. In *Public Governance Practices in the Age of AI* (377–392). https://doi.org/10.4018/979-8-3693-9286-7.ch018

Soni, K. D. (2025). Critical appraisal of systematic reviews and meta-analyses. *Indian Journal of Anaesthesia, 69*(1), 161–164. https://doi.org/10.4103/ija.ija_1223_24

Stefaniak, J. E. (2020). *Needs Assessment for Learning and Performance: Theory, Process, and Practice*. https://doi.org/10.4324/9780429287510

Stefaniak, J. E., Giacumo, L. A., & Villachica, S. (2022). Preparing instructional designers to scale needs assessment. In *The Instructional Design Trainer's Guide: Authentic Practices and Considerations for Mentoring ID and Ed Tech Professionals* (147–160). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781003109938-15

Stefaniak, J., Reynolds, J. L., & Luo, T. (2020). Improving classroom management and teacher retention: A needs assessment. In J. Stefaniak (Ed.), *Cases on Learning Design and Human Performance Technology* (201-226). IGI Global. https://doi.org/10.4018/978-1-7998-0054-5.ch011

Stufflebeam, D. L., McCormick, C. H., Brinkerhoff, R. O., & Nelson, C. O. (2012). *Conducting educational needs assessments*. Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/978-94-011-7807-5

Supreme Council of the Cultural Revolution. (2011). *Theoretical foundations of the Fundamental Reform Document of Education in the formal public education system of the Islamic Republic of Iran*. Tehran: Supreme Council of the Cultural Revolution. [Persian]

Taylor, A. B., & Neppl, T. K. (2023). Sexual identity in lesbian, gay, bisexual, transgender, and queer or questioning emerging adults: The role of parental rejection, and sexuality-specific family support. *Journal of Family Issues, 44*(2), 409–428. https://doi.org/10.1177/0192513X211050063

Thacker Darrow, N. E., Duran, A., & Chan, C. D. (2025). The role of family in queer Latinx/a/o identity development: A narrative inquiry of college student experiences. *LGBTQ+ Family: An Interdisciplinary Journal, 21*(1), 64–82. https://doi.org/10.1080/27703371.2024.2363913

Tomczyk, Ł., & Eger, L. (2020). Online safety as a new component of digital literacy for young people. *Integration of Education, 24*(2), 172–184. https://doi.org/10.15507/1991-9468.099.024.202002.172-184

Turk, N. (2021). Methodology of systematic reviews. *Zdravniški Vestnik, 90*(7–8), 432–442. https://doi.org/10.6016/ZdravVestn.3138

Umamah, N., Marjono, S., & Ma'Rifatullah, R. (2020). Need assessment and performance analysis on innovative, adaptive, and responsive curriculum development geared to life skills. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, 485*(1), 012084. https://doi.org/10.1088/1755-1315/485/1/012084

Verger, A., Steiner-Khamsi, G., & Lubienski, C. (2020). *The emerging global education industry: Analysing market-making in education through market sociology*. In *Globalisation and education* (1st ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9780429464454-9

Weber, A. M., van Laar, E., Borgonovi, F., Ackerman, P. L., Nixon, N., Graesser, A. C., & Greiff, S. (2025). Psychological science and the blind spot in education: Learning and instruction of transversal skills in the twenty-first century. *Educational Psychology Review, 37*(2), Article 41. https://doi.org/10.1007/s10648-025-10014-6

Weems, M. E. (2016). Finding vour poem: Found poetry as a way of engaging literature In Pump it up: Literacy activities for the classroom (pp. 27-30). Springer https://doi:10.1007/978-94-6300-612-5_6.

Wysocka, E. (2009). Experiencing life at a young age - Identity problems and the strategies for coping with them, as perceived by academic youth. *New Educational Review, 18*(2). https://doi.org/10.15804/tner.09.18.2.02

Yu, C., Zuo, X., Lian, Q., Zhong, X., Fang, Y., Lou, C., & Tu, X. (2022). Comparing the perceptions of gender norms among adolescents with different sibling contexts in Shanghai, China. *Children, 9*(9), Article 1281. https://doi.org/10.3390/children9091281

Zhao, T., & Smith, E. (2025). School as sanctuary: The role of gender in post-secondary education transition in Cameroon. *International Journal of Educational Development, 114*, Article 103236. https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2025.103236